

Stf justitieombudsmannen
Karin Almgren

Kritik mot Kriminalvården, anstalten Borås, för att mot en intagens vilja ha skickat hans egendom till en adress som varken var den intagnes folkbokföringsadress eller en adress som han hade anvisat

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Kriminalvården, anstalten Borås, och uppgav i huvudsak följande.

Utan att han visste om det i förväg fick han två cd-skivor skickade till sig. Anstalten vägrade att lägga dem i hans förråd utan gav honom i stället två alternativ, att kasta cd-skivorna eller att skicka ut dem från anstalten. Han ville inte kasta dem. Han har inte varit folkbokförd sedan 2013 och har inte någon adress som cd-skivorna kunde skickas till. Anstalten valde då att skicka dem till en särskild postadress som han använde för ett par år sedan. Adressen är en Poste Restante och det krävs legitimation för att hämta ut post som skickats dit. Anstaltens hantering innebär i praktiken att myndigheten har kastat hans egendom utan hans samtycke. Anstalten talade dessutom aldrig om vilka cd-skivor som det var fråga om.

Utredning

Kriminalvården uppmanades att yttra sig över anmälan.

I ett remissyttrande anförde myndigheten, genom regionchefen för Region Väst, i huvudsak följande:

Bakgrund och utredning

Uppgifter om sakförhållandena har hämtats in från anstalten Borås skriftligen samt muntligen. Berörda befattningshavare har getts möjlighet att lämna synpunkter. Av utredningen framkommer i huvudsak följande. AA fick via post inskickat två stycken cd-skivor. I enlighet med anstaltens rutin ska en intagen som vill få inneha tillhörigheter som inkommer till anstalten lämna in en skriftlig ansökan. Därefter görs en särskild prövning i varje ärende om vad som är en rimlig mängd att förvara i effekterna. En individuell bedömning görs utifrån den enskildes behov. Eftersom det vid det aktuella tillfället inte fanns ett beslut om innehav omhändertogs cd-skivorna varpå AA erhöll ett kvitto på att tillhörigheterna omhändertagits. Enligt regelverket får omhändertagna tillhörigheter på den intagnas bekostnad skickas till den adress där han eller hon är skriven eller till annan adress som uppges. Av Infotorg framgick att AA hade en angiven c/o-

adress (poste restante). Innan tillhörigheterna sändes ut från anstalten gavs AA möjlighet att skicka ut cd-skivorna, bland annat genom besök. Då AA inte valde vilket sätt han föredrog att skicka ut cd-skivorna på och då den intagna inte behöver samtycka till utskick av tillhörigheter beslutade anstalten Borås att skicka cd-skivorna till den angivna tillfälliga postadressen.

En kontroll av folkbokföringsregistret framgår att AA saknar folkbokföringsadress. Det framgår vidare att han har en registrerad tillfällig postadress (poste restante).

Rättslig reglering

Av 1 kap. 6 § fängelselagen (2010:610) framgår att verkställigheten inte får innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än vad som följer av dessa lagar eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas.

Av 5 kap. 1 § fängelselagen framgår att intagen får ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar, dock inte sådana som kan äventyra ordningen eller säkerheten, eller antas motverka den behandling som han eller hon genomgår. I övrigt får en intagen ta emot och inneha de personliga tillhörigheter som är motiverade med hänsyn till att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

Av 5 kap. 2 § fängelselagen framgår att tillhörigheter som en intagen inte får ta emot och inneha får omhändertas och förvaras för den intagnes räkning. Tillhörigheter som omhändertagits ska lämnas ut till den intagne senast i samband med att han eller hon inte längre ska vara berövad friheten.

Av 5 kap. 3 § fängelselagen följer att tillhörigheter som omhändertagits på den intagnes bekostnad får sändas till den adress där han eller hon är folkbokförd eller till annan adress som han eller hon anger.

Av 7 kap. 7 § fängelselagen framgår bland annat att i andra fall än som avses i 7 kap. 6 § får en försändelse till eller från en intagen i anstalt granskas, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Syftet med granskningen ska vara att undersöka om försändelsen 1. innehåller något otillåtet föremål, eller 2. är ett led i en pågående eller planerad brottslig verksamhet, ett planerat avvikande eller något annat liknande förfarande.

Vidare framgår av 7 kap. 8 § fängelselagen att en försändelse som har granskats ska, om inte särskilda skäl talar mot det, lämnas ut till den intagne så snart som möjligt och senast när han eller hon inte längre ska vara berövad friheten.

Av 14 § fängelseförordningen (2010:2010) framgår att när tillhörigheter som den intagne inte får ta emot och inneha omhändertas enligt 5 kap. 2 § fängelselagen ska den intagne underrättas. Omhändertagna tillhörigheter ska dokumenteras.

I 5 kap. 14 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om fängelse (KVFS 2011:1) FARK Fängelse anges att andra omhändertagna tillhörigheter än pass ska sändas till den adress där den intagne är folkbokförd, eller till annan adress som han eller hon anger. Tillhörigheterna ska inte sändas om den intagne

1. behöver ha tillgång till dem i anstalt,
2. behöver dem vid permission eller annan tillfällig vistelse utanför anstalt och det är rimligt att tillhörigheterna förvaras i anstalt i avvaktan på en sådan vistelse, eller
3. behöver dem under särskild utslussningsåtgärd eller vid frigivning och det är rimligt att tillhörigheterna förvaras i anstalt i avvaktan på en sådan åtgärd. Tillhörigheterna ska inte heller sändas om det finns särskilda skäl mot det. I samma kapitel FARK Fängelse anges i 14 a § att när tillhörigheter sänds från anstalten enligt 14 § ska den intagne underrättas.

Kriminalvårdens bedömning

Av utredningen framgår att det till AA har inkommit två cd-skivor via post. I ärendet är även utrett att anstalten, efter erforderlig granskning, omhändertagit tillhörigheterna. AA har därefter mottagit ett kvitto avseende omhändertagandet. Tillhörigheter som omhändertas läggs normalt i den intagnes förråd och förtecknas i förrådsrutinen. Samtidigt som den intagne underrättats om omhändertagande bör den intagne även informeras om att denna kan ansöka om att få inneha tillhörigheten och därigenom även få innehavsfrågan prövad genom ett skriftligt och överklagbart beslut. I utredningen saknas närmare uppgifter om AA upplysts om möjligheten att ansöka om innehav. Det är dock utrett att det till anstalten inte inkommit någon ansökan från AA om innehav beträffande aktuella cd-skivor.

Av 5 kap. 3 § fängelselagen följer att tillhörigheter som omhändertagits, på den intagnes bekostnad, under vissa angivna förutsättningar får sändas ut från anstalten. Det krävs vidare inte att den intagne samtycker för att tillhörigheter ska kunna sändas ut (jfr prop. 2009/10:135 s. 135). Av bestämmelsen följer dock att en förutsättning för att överhuvudtaget kunna sända ut tillhörigheter är att det finns en folkbokföringsadress eller annan av den intagna angiven adress. I förevarande fall saknar AA folkbokföringsadress och har heller inte uppgivit någon annan adress dit tillhörigheterna kunde sändas. Anstalten borde därmed inte ha sänt ut cd-skivorna till den tillfälliga postadressen. Enligt Kriminalvårdens uppfattning borde AA även i samband med omhändertagandet, eller i direkt anslutning därtill, ha upplysts om möjligheten att ansöka om innehav beträffande tillhörigheterna. Anstalten Borås har med anledning av händelsen följt upp hanteringen kring tillhörigheter som inkommer genom intagnas försändelser och möjligheten att med stöd av 5 kap. 3 § fängelselagen skicka ut omhändertagna tillhörigheter. Anstalten har även ändrat rutinen beträffande att intagna vid ett eventuellt omhändertagande ska ges information om möjligheten att ansöka om innehav för att få innehavsfrågan prövad genom ett överklagbart beslut.

AA fick tillfälle att kommentera remissyttrandet.

Bedömning

Kriminalvården har redogjort för relevant rättslig reglering. Jag hänvisar därför dit.

Kriminalvården har anfört att AA borde ha upplysts om möjligheten att ansöka om innehav av de cd-skivor som skickats till honom. Jag instämmer i detta och vill tillägga följande. Myndigheten har inte bemött AA:s uppgifter om att anstalten aldrig berättade för honom vilka cd-skivor som det var fråga om. En förutsättning för att en intagen ska kunna ta ställning till om han eller hon vill inneha inskickad egendomen är att den intagne ges tillräckligt med information om egendomen så han eller hon kan avgöra om en ansökan om innehav ska upprättas.

Det är utrett att anstalten har saknat stöd i gällande reglering för att skicka de aktuella cd-skivorna till AA:s tillfälliga postadress. Jag finner det anmärkningsvärt att anstalten ändå har valt att skicka cd-skivorna till en adress där AA uppenbarligen inte har haft någon reell möjlighet att hämta ut dem.

Sammantaget förtjänar anstalten kritik för sin hantering av AA:s egendom.

Kriminalvården har uppgett att anstalten Borås efter den aktuella händelsen har ändrat sina rutiner så att intagna numera vid ett omhändertagande ska ges information om möjligheten att ansöka om innehav för att få innehavsfrågan prövad genom ett överklagbart beslut. Jag ser positivt på detta.

Det kan nämnas att JO under våren har tagit emot liknande klagomål mot anstalten Borås (dnr 1796-2025 och dnr 3320-2025). Det ena ärendet (dnr 3320-2025) avslutades med hänvisning till att ett yttrande hade begärts in av Kriminalvården i detta ärende. Det andra ärendet (dnr 1796-2025) avslutades med hänvisning till att JO Katarina Pålsson i ett pågående initiativärende utreder Kriminalvårdens hantering av inskickade paket till intagna (dnr 1899-2025). Myndigheten har nu yttrat sig i det ärendet. Det finns därför anledning för JO att återkomma gällande Kriminalvårdens hantering av dessa frågor.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av stf JO Karin Almgren. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Jessica Jern har föredragit ärendet och tf. byråchefen Jörgen Buhre har deltagit i beredningen.